

Posudek bakalářské práce

Bakalant: Robert Šalda

Název práce: Trestně právní formy politické perzekuce komunistického režimu a její vývoj v letech 1945 - 1955

Konzultant: JUDr. Mgr. Vendulka Valentová

Oponent: Prof. JUDr. PhDr. Karolina Adamová, DSc.

Bakalant Robert Šalda předkládá bakalářskou práci, jejíž téma bylo formou bakalářské práce na Fakultě právnické ZČU v Plzni zpracováno poprvé.

Autor se ve své práci zabývá trestně právními aspekty politické perzekuce po 2. světové válce až do poloviny padesátých let 20. století.

Robert Šalda se zhostil svého úkolu velmi dobře, a to i přesto, že se téma nepojí s oborem, který si student vybral v rámci svého studia. Autor pojal svůj výzkum sice více popisným způsobem, byl ale schopen provést rozbor dané tematiky, zhodnotit důležité okamžiky společenského života státu, zhodnotit složitý systém, kterým tato doba byla charakteristická.

Bakalářská práce je kromě úvodu, kde autor seznamuje čtenáře se svým záměrem a závěru, rozdělena do čtyř poměrně rozsáhlých kapitol, zejména se to týká kapitoly třetí.

Kapitola druhá uvádí čtenáře rovnou do tématu informací o zřízení a fungování mimořádných soudů, které byly vytvořeny k potrestání zrádců a kolaborantů. Autor se zde zaměřuje zejména na soudní procesy s protektorátní vládou a zamýšlí se přitom, do jaké míry šlo o spravedlnost a do jaké míry o zneužití justice a represivního aparátu k politickému boji.

Ve třetí, klíčové kapitole se diplomant zaměřil na analýzu stěžejních právních a politických dokumentů zkoumaného období, kde ke svému výzkumu využívá především ústavněprávní normy, kterých autor ke svému výzkumu opravdu použil dostatečným způsobem, o čemž svědčí poznámkový aparát a seznam právních předpisů uvedených v seznamu použitých pramenů.

V trestním právu se dostala na pořad zvýšená ochrana politického systému, socialistického vlastnictví a především představitelů nového režimu – veřejných činitelů. Účelovost a služebnost práva komunistické diktatury byly veřejnosti prezentovány jako úsilí o zlidovění práva, odstranění jeho formalismu a nesrozumitelnosti, jako snaha o odstranění právníků „starého typu“ a jejich nahrazení právníky dělnického původu. Pro ně byla otevřena tzv. „Právníká škola pracujících“. Jak probíhaly samotné kodifikační práce si lze přečíst v pamětech V. Knappa. Ten uvádí, že experti v příslušných komisích dostávali z ministerstva překlady sovětské právníkové literatury. S její znalostí se pak snažili vymyslet vlastní koncepci.

Důkazem toho, jakým způsobem hodlá komunistický režim potírat "své nepřátele", byl nechvalně proslulý zákon č. 231/1948 Sb. Vedení KSČ se domnívalo, že zákon na ochranu republiky č. 50/1923 již zastaral a že je třeba schválit zákon nový s podstatně vyššími sazbami trestů.

Zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky obsahoval mimo jiné tyto trestné činy:

- proti státu (např. velezrada),
- proti vnější bezpečnosti státu (vyzvědačství, ohrožení obrany republiky),
- proti vnitřní bezpečnosti státu (násilí na ústavních činitelích, vzbouření),
- trestné činy proti mezinárodním vztahům (podněcování k útočné válce).

Lidé odsouzení dle výše zmíněného zákona se do věznic a táborů dostali z nejrůznějších důvodů. Někteří se skutečně rozhodli proti komunismu bojovat a pro svoji činnost získali i podporu západních zpravodajských služeb. Další se ocitli v táborech pouze pro svou příslušnost k "třídnímu nepříteli" (členové nekomunistických politických stran, buržoazie, tzv.

kulaci, inteligence, duchovenstvo). Mnozí se stali obětmi provokací Státní bezpečnosti (StB) a jiným se nepodařilo přejít přes hranice.

V návaznosti na zákon č. 231/1948 Sb. byl schválen zákon č. 247/1948 Sb. o táborech nucené práce (TNP). Do TNP byli lidé posíláni administrativní cestou, bez soudního rozsudku.

Pro praktické uplatnění zákona č. 231/1948 Sb. vznikl 6. října 1948 zákonem č. 232/1948 Sb. Státní soud, jemuž podle § 17 příslušelo řízení a rozhodování o činech, za něž zákon č. 231/1948 Sb. stanovil trest smrti nebo odnětí svobody delší než deset let a na návrh veřejného žalobce také o jiných zločinech nebo přečinech.

Na počátku srpna 1950 vešel v platnost nový trestní zákon č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950, jenž ve své I. hlavě v mnohém navazuje na zákon č. 231/1948 Sb.

Tento zákoník přejímal některé instituty a názory sovětského trestního zákonodárství a zrušil rozdělení trestního práva na vojenské a civilní. Byl silně ovlivněn Stalinovou tezí o zostřování třídního boje v období budování socialismu.

Jednoznačně vyjadřoval třídnost trestního práva. Jako hlavní účel zde byla stanovena ochrana lidové demokratické republiky, její socialistické výstavby, zájmu pracujícího lidu a jednotlivce a výchovy k dodržování pravidel. Účelem trestu bylo především zneškodnit nepřítel pracujícího lidu, zabránit pachateli v dalším páchání trestných činů, vychovávat ho k tomu, aby dodržoval pravidla socialistického soužití a výchovně působit na ostatní členy společnosti.

V jeho pojetí jsou nepřátelé společnosti nejen skutečné kriminální živly, ale především političtí odpůrci nastoleného komunistického řádu. Tak je to vyjádřeno již v prvním paragrafu:

"Trestní zákon chrání lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovává k dodržování pravidel socialistického soužití. Prostředky k dosažení tohoto účelu jsou pohružka tresty, ukládání a výkon trestu a ochranná opatření."

Trestní právo mělo výrazně represivní roli a bylo zjevně zpolitizováno, což bylo patrné hlavně u trestných činů proti republice. Nové bylo především pojetí trestného činu – trestný čin je pouze takový čin, který je nebezpečný pro společnost, nestačilo jen formální naplnění skutkové podstaty; není-li čin tedy pro společnost nebezpečný, nejde o trestný čin, i když takové jednání má všechny znaky uvedené v některých ustanoveních zvláštní části zákona.

Systém trestů byl trest smrti, odnětí svobody na doživotí a trest odnětí svobody v maximální výši 25 let. Vedle trestů byl zaveden institut ochranného opatření – tato opatření však nebyla trestem, ale prostředkem prevence a výchovy. Hranici trestní odpovědnosti stanovil zákon na 15 let. Zákon znal pouze jeden druh deliktu, a to trestný čin. Tento zákoník byl novelizován v roce 1956 odstraněním drakonických trestů.

To, že autor více nepracoval se soudní judikaturou je trochu na škodu celé bakalářské práci, ale je pravdou, že toto téma je spíše na sepsání práce diplomové a tak práce sklouzává někdy až do politologické roviny.

Kapitola čtvrtá je věnována některým politickým procesům, kde autor využívá především publikace Karla Kaplana a následným rehabilitacím je věnována poslední pátá kapitola. Závěr práce obsahuje shrnutí výzkumu, autor uvádí své poznatky, názory.

Po formální stránce je nutno konstatovat, že autor dodržel normu předepsanou pro psaní bakalářských prací, čerpal z dostupných pramenů a literatury, uvedl poznámky pod čarou, práce je psaná přehlednou formou. Práce obsahuje anglické resumé.

Doporučuji bakalářskou práci Roberta Šaldy k obhajobě a navrhuji známku velmi dobře až výborně dle obhajoby.

Otázka k obhajobě: Právníková dvouletka – trestní právo

V Plzni dne 21.4.2012

JUDr. Mgr. Vendulka Valentová

